

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta perjantai 27.04.2018 klo 08:00 / HE 16/2018 vp /
Asiantuntijapyyntö

HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry kiittää lausuntopyynnöstä ja haluaa kiinnittää valiokunnan huomion seuraaviin asioihin:

Lakiluonnos rajoittaa kuntoutuksen täysimääräistä hyödyntämistä yhteiskunnallisella ja yksilön tasolla

Lakiluonnoksessa määritellään selkeästi se, että lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyviä yksittäisiä vastaanottokäyntejä voidaan toteuttaa asiakassetelipalveluna. Kuntoutuksen moniammatillisen asiantuntemuksen sisällyttämistä osaksi maakuntien tuottamia ja niiden järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveystalvueluita ei kuitenkaan ole määritelty riittävän selkeästi. Kuntoutus nähdään lakiesityksessä pääosin yksittäisinä toimenpiteinä vain asiakkaan hoitoketjun loppupäässä toteutuvana asiakassetelipalveluna. Tämä rajoittaa kuntoutuksen täysimääräistä hyödyntämistä yhteiskunnallisella ja yksilön tasolla.

Valinnanvapauslaissa kuntoutus tulee yksittäisten toimenpiteiden sijaan nähdä prosessina, joka toteutuu kiinteänä osana asiakkaan jokaista terveydenhuoltopalvelun vaihetta. Kuntoutusalan asiantuntijoiden moniammatillisen asiantuntemuksen hyödyntäminen tulee selkeästi määritellä kuuluvaksi asiakkaan prosessin kaikkiin vaiheisiin: tutkimukseen, toiminta- ja työkyvyn arviointiin, palvelutarpeen arviointiin, asiakassuunnitelman tekoon, hoitoon ja kuntoutukseen sekä palveluneuvontaan ja -ohjaukseen. Kuntoutusalan eri asiantuntijoiden moniammatillinen asiantuntemus tulee selkeästi määritellä kuuluvaksi myös maakuntien ja kaikkien maakunnan järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveystalvueluiden sisältöön. Etenkin kuntoutuspalveluiden suunnittelu, ohjaus, toteutus ja arviointi tulee aina olla kuntoutusalan asiantuntijoiden moniammatillisesti toteuttamaa. Näin turvataan se, että asiakkaan kuntoutuksen tarve tunnustetaan oikealla tavalla, oikea-aikaisesti ja että asiakas saa tarvitsemansa kuntoutuspalvelut.

Esitämme, että lakiluonnosta muutetaan siten, että se kauttaaltaan huomioi moniammatilliset kuntoutuspalvelut osana asiakasprosessin jokaista vaihetta sekä osana kaikkia maakunnan ja sen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveystalvueluita.

Lakiluonnos tunnistaa kuntoutusalan ammatit ja ammattihenkilöiden osaamisen vain osittain

Lakiluonnos tunnistaa kuntoutusalan ammattien osaamisen ja niiden hyödyntämismahdollisuudet puutteellisesti. Kuntoutuspalveluiden osalta se painottaa fyysistä toimintakykyä jättäen liian vähälle huomiolle ICF-luokituksen mukaiset toimintakyvyn muut osa-alueet kuten yhteiskuntaan osallistumisen, kommunikaatiotaidot ja sosiaaliset taidot. Painotus näkyy esimerkiksi siten, että lakiesitys huomioi fysioterapeuttisen tutkimuksen, neuvonnan ja ohjauksen sekä suoravastaanotot jättäen muiden kuntoutusalan ammattilaisten asiantuntemuksen huomiotta. Vain yhden kuntoutusalan ammattiryhmän hyödyntäminen kaventaa käsitystä toiminta- ja työkyvystä ja aiheuttaa asiakkaan kuntoutukseen liittyvien tarpeiden yksipuolisen huomioimisen. Tämä vaikeuttaa kuntoutuksen kohdentamista ja heikentää kuntoutuksen vaikuttavuutta. Lakiluonnoksessa esitetyissä toimenpide-ehdotuksissa tulee huomioida myös muut kuntoutusalan ammattiryhmät, kuten toimintaterapeutit ja puheterapeutit.

Esitämme, että lopullisessa lakitekstissä kuntoutus määritellään moniammatillisena terveydenhuollon toimintana, jota toteuttavat asiakkaan tarpeiden mukaan kaikki kuntoutusalan laillistetut terveydenhuollon ammattihenkilöt. Kuntoutusalan eri ammattiryhmät tulee mainita ainakin valinnanvapauslain 18 § 1 momentin 3. ja 4. kohdissa, joissa määritellään sote-keskuksissa tuotettavia kuntoutusalan asiantuntijoiden ydinosaamiseen kuuluvia palveluita sekä 24 § 1 momentin 7. kohdassa, jossa määritellään asiakassetelipalvelulla tuotettavia lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita.

Kuntoutuspalveluiden saatavuus on turvattava kaikkialla Suomessa

Esityksen mukaan valinnanvapauden toteutuminen on haastavaa erityisesti harvaan asutuissa, pitkien välimatkojen maakunnissa. Sen mukaan maakunnan liikelaitos voi omalla tuotannollaan tai ostopalveluilla varmistaa lakisääteisten palveluiden toteutumisen myös alueilla, joilla yksityisten palveluntuottajien liiketoimintamahdollisuudet ovat rajalliset. Tietyillä alueilla lakisääteisten kuntoutuspalveluiden toteutuminen on haastavaa jo nykytilanteessa työvoimapulasta johtuen. Tilanne on tämä esimerkiksi toimintaterapeuttien ja puheterapeuttien kohdalla.

Esitämme, että laissa kiinnitetään tarkemmin huomiota toimenpiteisiin, joilla turvataan kuntoutuspalveluiden saatavuus kaikissa maakunnissa. Esimerkiksi uudet teknologiaa hyödyntävät kuntoutuksen toteuttamistavat, kuten etäyhteydellä tapahtuva toimintaterapia, on laissa selkeästi mainittava korvattavana asiakassetelipalveluna sekä sote-keskusten palveluvalikoimassa. Uudistuksessa on myös varmistettava, että asiakassetelillä järjestetyssä kuntoutuksessa palveluntuottajan saama korvaus on riittävä, jotta se mahdollistaa kuntoutuspalvelujen saatavuuden myös harvaan asutuilla alueilla.

Kuntoutuspalveluiden tulee olla tasalaatuisia kaikissa maakunnissa

Maakunnalla on laaja harkintavalta siinä, mitä palveluita ja missä laajuudessa se hankkii asiakasetelipalvelulla. Tämä aiheuttaa haasteen kuntoutuspalveluiden alueelliselle yhdenmukaisuudelle ja tasalaatuisuudelle. Maakunnan laaja harkintavalta on omiaan aiheuttamaan sen, että kuntoutuspalveluiden tuottamisen tavat poikkeavat toisistaan eri maakunnissa. Kuntoutusjärjestelmästä on vaarassa tulla kirjava, laadultaan vaihteleva ja asiakkaalle vaikeasti hahmottuva kokonaisuus.

Maakunnan harkintavalta, sen mahdollisuudet rajata asiakasetelin käytön laajuutta sekä perusteet, joilla asiakasetelipalvelun tarkempi sisältö määritellään, eivät myöskään saa rajoittaa kuntoutuspalveluiden toteuttamismahdollisuuksia asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä kuten kotona, kouluissa, päiväkodeissa ja työpaikoilla. Kuntoutus perustuu asiakkaan toimintaympäristön huomioimiseen ja tämän mahdollisuuden rajoittaminen vaarantaisi kuntoutuksen vaikuttavuuden. Kuntoutuksen tulee jatkossakin voida toteutua myös muualla kuin palveluntuottajan vastaanottotiloissa.

Ammatinharjoittajien asema palveluntuottajina ja asiakkaiden tosiasiallinen mahdollisuus käyttää valinnanvapautaan

Toimintaterapeuttiliitto yhtyy Akava ry:n lausunnossa dnro 001/81/2018 (liite) esitettyyn kantaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä ammatinharjoittajien asemasta palveluntuottajana.

Neuvonnan ja ohjauksen osalta kiinnitämme lisäksi huomiota siihen, että uudistuksessa tulee varmistaa maakuntarajat ylittävä neuvonta ja ohjaus. Toimintaterapia ja muut kuntoutuspalvelut toteutuvat pääosin asiakkaiden omissa ympäristöissä, joihin palveluntuottajat liikkuvat myös maakuntarajojen yli. Pidämme ehdottomana myös sitä, että uudistuksessa kuntoutuspalveluihin liittyvä ohjaus ja neuvonta määritellään kuntoutuksen alan asiantuntijoiden tehtäväksi.

Henkilöstön asema

Toimintaterapeuttiliitto on huolissaan lakiluonnoksen vaikutuksista henkilöstön asemaan ja yhtyy JUKO ry:n Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamaan lausuntoon (liite) valinnanvapauslakiluonnoksen henkilöstövaikutuksiin liittyen.

Helsingissä 25.4.2018

Kristina Holmberg
puheenjohtaja
Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry
kristina.holmberg@toimintaterapeuttiliitto.fi
puh. 040 759 5588